

Kibritçiođlu, A. (1987 b):

“Açık Ekonomi Makroiktisadı'nın Öncüsü Olarak Fleming-Mundell Modeli”.

İktisat Dergisi (İstanbul), 275: 31-38.

[JEL Konu Kodu: F41]

Açıklama:

Bu çalışmada, açık ekonomi makroiktisadının temellerinin 1960'lı yıllarda özellikle Robert Mundell ve Marcus Fleming'in çalışmalarıyla atıldığı vurgulanmakta ve Fleming-Mundell modeli diye adlandırılan modelin varsayım, işleyiş ve sonuçları grafiksel olarak ve karşılaştırmalı statik analiz yöntemiyle özetlenmektedir.

İktisat dergisi

AYLIK DERGI

Sahibi:

İ. Ü. İktisat Fakültesi Mezunları
Cemiyeti Yönetim Kurulu Başkanı
AHMET C. ÖZKAN

Sorumlu Yayın Yönetmeni:

NAIL SATLIGAN

Yazı Kurulu:

TANER BERKSOY, İSHAK REYNA,
NAIL SATLIGAN, HAKAN TÜRKÜŞÜ

Danışma Kurulu:

ASAF S. AKAT, ERDOĞAN ALKIN,
TOKTAMIŞ ATEŞ, NİHAT BATUR,
AYHAN BİRMEK, NATİK BUDA,
KEMAL ÇİVELEK, NUSRET EKİN,
MEHMET EMANET, SEYFETTİN GÜRSEL,
AKIN İLKİN, GÜLTEN KAZGAN, SAİM KURUL,
ESİN KUYULU, EROL OKUYAN, ALP ORÇUN,
TALAT ORHON, İZZETTİN ÖNDER,
ŞEREF ÖZGENÇİL, SELÇUK SANCAR,
ORHAN SOFUOĞLU, RAMAZAN SÖNMEZ,
ZAFER TUNCA, ÖSMAN ULAGAY,
REŞAD UMUR, YÜKSEL ÜLKEN

Kapak:

ÖMER ÜLKENCİLER

Yönetim Yeri:

Cumhuriyet Cad. No: 27/6
Taksim - İSTANBUL
Tel.: 150 50 34 - 150 16 42

Abone Koşulları:

Yıllık 6.000.- TL (Öğrenci 3.000.- TL)
6 aylık 3.000.- TL (Öğrenci 1.500.- TL)

Yurt Dışı: Yıllık 7.000 TL. — 6 aylık 3.500 TL

Banka Hesap No.

AKBANK Taksim Şb. (4700)
T. İŞ BANKASI Beyoğlu Şb. (4678)

Baskıldığı yer:

YENİLİK BASIMEVİ
Tel.: 143 55 72 - 145 32 48

Dergideki yazılar Cemiyet'i bağlamaz;
görüşler yazarlarına aittir.

Eksik sayılarınızı 500 TL.'lik posta pulu karşılığında
adresimizden sağlayabilirsiniz.

İÜ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
YAYIN ORGANIDIR.

İçindekiler

SİYASAL İKTİSADIN KONUSU VE YÖNTEMİ (I) (Kadir Yerci)	2
VERİMLİLİKTE ROBOT TEKNOLOJİSİ (Sıtkı Gözlü)	13
J. KORNAİDE ETKİNLİK SORUNU: SERT VE YUMUŞAK BÜTÇE SINIRLAMASI (Ercan Eren)	20
«AÇIK EKONOMİ MAKRO-İKTİSADININ ÖNCÜSÜ OLARAK FLEMING - MUNDALL MODELİ (Aykut Kıbrıtcıoğlu)	31
GELENEKSEL İKTİSAT ELEŞTİRİLERİ (VI): SOSYALİST PLÂNLAMANIN SAVUNUSU (II) (Ernest Mandel)	39
PIYASALAR VE SOSYALİZM (Aleç Nove)	54

İnceleme

«Açık Ekonomi Makro-İktisadı»nın Öncüsü Olarak Fleming-Mundell Modeli

Aykut KIBRİTÇİOĞLU

Yazar A.Ö. S.B.F.'de araştırma görevlisidir.

Babamın Değerli Anısına.

1. MUNDELL (1961) MODELİ

John Maynard Keynes'e göre; tasarruf (S) veya yatırım (I) düzeyini doğrudan etkilemeksizin ithalatı (M) kısıtlayan ve / veya ihracatı (X) teşvik eden bütün politikalar (yani —kısıtlayıcı— ticaret politikası), daima istihdamı ve çıktıyı (Y) artıracaktır. (*) Fakat Robert A. Mundell, bir yazısında, bu sonucun, döviz kurları esnekken elde edilemeyeceğini göstermiştir. MUNDELL (1961)'e göre; esnek döviz kurları sisteminde, geleneksel dış ticaret çarpanının öngördüğünün tersine, kısıtlayıcı ticaret politikasının, dış ticaret dengesinde ($B = X - M$) yarattığı değişikliğin çarpan etkisi, döviz kurundaki (e) otomatik değişmelerle (deflasyonist sonuçlar doğurmak ve dış ticaret haddini etkilemek suretiyle) kısmen veya bütünüyle silinecek ve ticaret politikası sabit kurlardaki kadar çıktı (Y) artışı sağlayamamış, hatta belki de çıktıyı (istihdam) azaltmış olacaktır (MUNDELL, 1968: 240, 246-248). [1] Keynesçi çerçevedeki bu eleştiri yanında MUNDELL (1961)'de, finansal politikaların (maliye ve para politikalarının), esnek döviz kurlarında, sabit kurlardakinden daha etkili olduğu da gösterilmiştir. İşte ben asıl, Mundell'in (1961) modelini, bu etkililik (effectiveness) sonucu açısından ele almak istiyorum.

MUNDELL (1961)'e göre, açık bir ekonominin dengede bulunabilmesi için, mal ve hizmet piyasası ile, ödemeler bilançosu dengelerinin sağlanması gereklidir (MUNDELL, 1968: 241). Bu iki koşula dayanarak, MUNDELL (1961) modelinin şöylece ifade edilebileceğini sanıyorum: [2]

$$Y = C(\bar{Y}) + I(\bar{r}) + G + B(\bar{Y}, \bar{e}) \quad (1.1)$$

$$O = B(\bar{Y}, \bar{e}) + K(\bar{r}) \quad (1.2)$$

Y: ulusal gelir (toplam çıktı).

C: yurtiçi özel tüketim harcamaları.

- I : yurtdışı özel yatırım harcamaları.
 G : kamu harcamaları.
 B : dış ticaret dengesi (X—M), net ihracat.
 K : net sermaye ithalatı.
 r : yurtdışı nominal faiz haddi.
 e : yabancı paranın nominal fiyatı (nominal döviz kuru).

Sermaye ithalatı (K_x) ve ihracatı (K_y) yurt içinde ve dışında faiz haddlerine bağımlı olduğundan, faiz haddinin, para politikası yetkencesince belirlenen bir parametre olduğunun varsayılması yanında; yurtdışı gelirlerin dönem boyunca veri oldukları ve yurtdışı çıktının (Y), tam istihdam noktasına dek tamamen esnek olduğu (genel fiyat düzeyinin sabit olduğu) da kabul edilmektedir. Maliye politikası ise, yerli mallara yapılan kamu harcamalarındaki (G) bir artışın (azalışın) veya öncelikle, yerli mallara yapılan harcamaları etkileyen vergilerdeki (T) azalışın (artışın) yarattığı bir bütçe açığı (fazlası) olarak tanımlanmaktadır (MUNDALL, 1968: 241, 243-245). Bütün bu varsayımlara göre, sistemi, yukarıda görüldüğü gibi 2 içsel değişkenli 2 denge koşuluna indirgemek olanaklı hale gelmektedir: e [3] ve Y modelin içsel, r ve G ise politika değişkenleridir. Böylece, (1.1) ve (1.2)'den, toplam türevselleri alarak,

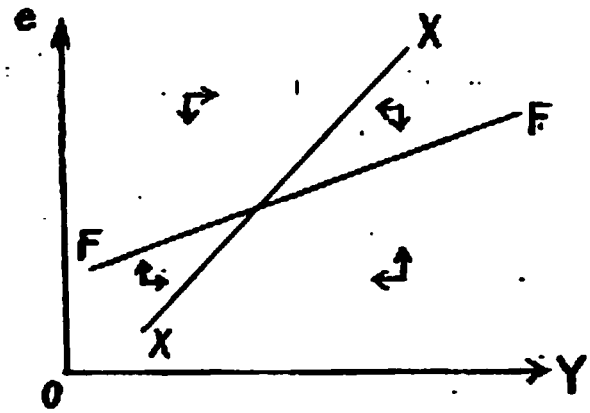
$$\begin{bmatrix} (1-C_y-B_x) & -B_x \\ B_y & B_x \end{bmatrix} \begin{bmatrix} dY \\ de \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} dG+I_r dr \\ K_x dr \end{bmatrix} \quad (1.3)$$

eşitliğine geçebiliriz. Burada, $1 > C_y > 0$ olduğundan, Jacobien belirten $|J| = B_x (1 - C_y) > 0$ olmaktadır. dY için çözüme gidilirse:
 $dY = (B_x / |J|) dG + (B_x (1 - K_x) / |J|) dr$ (1.4)

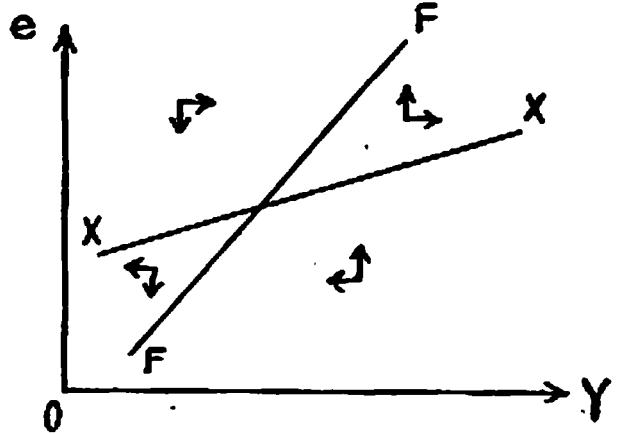
ve dolayısıyla, $dr = 0$ için $dY/dG > 0$ sonucuna ulaşılır. Yani genişletici maliye politika-

sı, kurlar esnekken etkilidir, istihdam ve çıktıyı (Y) artırabilmektedir. Öte yandan, $dG = 0$ ise, $dY/dr < 0$ olacağından, genişletici bir para politikası (faiz haddi düşürümü) da esnek kurlarda geliri (Y) artıracaktır.

Burada kurduğum Mundell'gil modeli, (1.1)'den elde edilecek XX (iç denge) ve (1.2)'den elde edilecek FF (dış denge) eğrileri yardımıyla eksenlerinde içsel değişkenlerin (Y ve e) bulunduğu bir koordinat sisteminde göstermek de olanaklıdır. (Bak. Şekil 1.1).

Şekil 1.1a: İstikrarlı Durum

Şekil 1.1b: İstikrarsız Durum

Şekil 1.1.: Mundell (1961) Modeli

Mal ve hizmet piyasasının dengesini gösteren XX eğrisi pozitif eğimlidir; çünkü çık-

tdaki (Y) bir artış mal ve hizmetlerle ilgili bir arz fazlası yaratacağından, bu piyasada denge- nin korunabilmesi için e (yabancı para- nın fiyatı) artmalıdır. Ayrıca, ödemeler bi- lançosu denkleğini gösteren FF de pozitif eğimlidir; çünkü e'deki bir artış dış ticaret dengesinde (B) bir fazlalık yaratacağından, ödemeler bilançosu denkleğinin korunabilme- si için, dış ticaret dengesindeki fazlalığı gi- derecek bir gelir (Y)-artışı olmalıdır.

XX eğrisinin eğiminin FF eğrisininkinden büyük olması, sistemin istikrar koşuludur (Şekil 1.1a). Zira XX eğrisinin solunda mal piyasasında talep fazlası, sağında arz fazlası varken; FF'nin solunda ödemeler bilanço- sunda fazla, sağında ise açık vardır. [4].

Politika etkilerine gelince. Maliye politi- kasının (MP) etkisi, yalnızca XX üzerinde gö- rülür. Bunun nedeni, MP değişkeni olan G' nin, yalnızca XX ile ilgili (1.1)'de yer alıyor olmasıdır. Para politikası (PP) değişkeni r ise 2 denklemde de yer aldığından (yani iç ve dış denge koşullarının ikisini de ilgilendirdi- ğinden), hem XX hem de FF'yi etkileyecektir. Ekonomi dengede ve faiz haddi (r) sabitken kamu harcamaları artınca (bir bütçe açığı oluşunca), mal ve hizmet piyasasında bir ta- lep fazlası oluşur ve bunun ortadan kaldırı- labilmesi için, çıktı (Y) artmalı ve/veya döviz kuru (e) düşmelidir. Böylece, FF sabitken XX bütünüyle sağa kayar ve gelir (Y) ile dö- viz kuru (e) artmış olur. Öte yandan, eğer ekonomi dengede ve kamu harcamaları (G) sabitken faiz haddi (r) düşürülürse, mal piya- sasında yatırım harcamaları (I) artışı nede- niyle bir talep artışı oluşur ve MP'dekine benzer biçimde, XX sağa kayar. Fakat r düşü- şü; aynı zamanda, net sermaye ithalatını (K) azaltır ve bu negatif etkiyi giderecek kadar bir gelir (Y) azalışı ve/veya döviz kuru (e) artışı gereksinimi yaratır: FF eğrisi bütünüyle sola kayar. Sonuçta; XX sa- ğa, FF ise sola kaydığından, istihdam ve gel- lir düzeyi (Y) artmış olacaktır. Böylece, Mun-

dell'in (1961) modelinin varsayım ve tanımla- maları gereği, maliye ve para politikalarıyla ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmış olmakta- dır (MUNDELL, 1968: 247-248):

1. Maliye politikası, esnek döviz kurla- rında sabit kurlar sistemindekine göre daha etkilidir; çünkü dış ticaret (X, M) yüzünden doğan sızıntılar, döviz kurundaki (e) bağımsız değişmelerle ortadan kalkmaktadır. Ka- mu harcamalarındaki (G) bir artış gelirden ar- tışa ve iç açığa yol açmakta ve bu da, son- rodan, döviz kurundaki değer kaybı (e'deki artış) sayesinde, gelirden genişleme yarat- maktadır: $dY/dG > 0$.

2. Para politikası, a fortiori, faiz haddi (r) düşürümü nedeniyle artan yatırımın çar- pan etkisi (I,) daha büyük olduğu ve net ser- moye ithalatındaki (K) düşüş daha fazla bir değer kaybını (e artışı) ve gelir (Y) artışı uyardığı için, esnek kurlarda daha etkilidir. $dY/dr < 0$.

2. MUNDELL (1963) MODELİ

J. Marcus Fleming'in 1962'de yayımla- nan yazısı, Robert A. Mundell'in 1963'te ya- yımlanan ünlü yazısıyla birlikte, daha sonra- ları Fleming - Mundell modeli (F-M modeli) diye adlandırılmaya başlanacak olan açık ekonomi modelinin temelini oluşturan görüş- leri ortaya koymuştur. Bu modele göre, küçük ve açık bir ekonomide [5], sabit kurlarda MP etkili, PP etkisiz; esnek kurlarda ise, PP etkiliyken, MP bütünü etkisizdir. Ben şimdi, Fleming ve Mundell'in aynı ayrı ulaştıkları bu sonucu, daha çok MUNDELL (1963)'teki var- sayımları dikkate alarak kurduğum yeni bir Mundell'gil model yardımıyla, yine «karşıla- ştırmalı durağan inceleme» yöntemini kullanı- rak açıklamaya çalışacağım:

$$Y^+ = A(Y^+) + B(\bar{Y}, e^+) + G \quad (2.1)$$

$$L(Y^+) = M^+ + R \quad (2.2)$$

A: yabancı özel harcamalar (C, I) toplamı.

L: nominal para talebi.

M^s: nominal para stoğu.

R: uluslararası rezervler.

(Y, G, B ve e için, MUNDELL (1961)'deki tanımlar geçerlidir.)

MUNDELL (1963)'te, kolaylık olsun diye tam sermaye hareketliliği (perfect capital mobility) varsayımı yapıldığından, ülkede, dünya faiz haddinden (r*) farklı bir yabancı faiz haddi (r) oluşturulamaz. Başka bir deyişle, sistemdeki bütün menkuller tam ikame edilebilir niteliktedir. [6] Bu nedenle, para talebi (L) ve yatırım (I) işlevlerinde, faiz haddinin (r) bir argüman olarak yer almasına gerek kalmadığı gibi (PRACHOWNY, 1973: 233), tüketim (C) ve yatırım (I)'ı dikotomize etmek de zorunlu değildir (PRACHOWNY, 1973: 216). Böylece, MUNDELL (1963) yazısının modelleştirilmesinde, ödemeler bilançosu denklemini ayrıca göstermeksiz, mal ve hizmet piyasası (2.1) ve para piyasası denge koşulu (2.2) ile yetinmek olanaklı hale gelmektedir (DORNBUSCH, 1976: 232-233).

Öte yandan, artık MUNDELL (1961)'deki büyük ülke [7] varsayımının da terk edilmesiyle, MP ve PP tanımları değişmektedir. Mundell, bu kez, genişletici MP'yi, yerli mallara yapılan ve kamu borçlarındaki artışla finanse edilen hükümet harcamaları artışı; genişletici PP'yi ise, tahvillerin satın alındığı açık piyasa işlemleri biçiminde düşünmektedir. Ayrıca, uluslararası rezervlerdeki (R) artışın nihai etkisi, para stoğundaki (M^s) artışinkine aynı görüldüğünden, R değişkeni de para piyasasındaki dengeyi gösteren eşitliğe (2.2) sokulmuştur (MUNDELL, 1968: 253-254; PRACHOWNY, 1973: 221, 223).

Bütün bunlara göre, sabit kurlar sisteminde Y ve R içsel, G, e ve M^s dışsal olurken; esnek kurlarda Y ve e içsel, G, R ve M^s dışsal olmaktadır. Artık, önce sabit kurlarda, ardından esnek kurlarda makroeko-

nomik politika (MP ve PP) etkililiğinin incelenmesine geçilebilir. [8]

2.1. SABİT KURLARDA MAKROEKONOMİK POLİTİKA ETKİLİLİĞİ

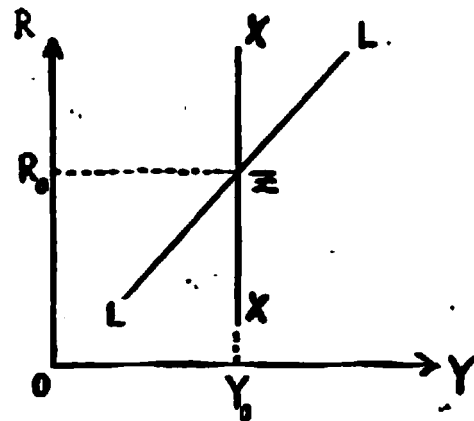
$$\begin{bmatrix} (1-A_1-B_1) & 0 \\ L_1 & -1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} dY \\ dR \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} dG + B_1 de \\ dM^s \end{bmatrix} \quad (2.3)$$

$1 > A_1 > 0$ olduğundan, $|J| = -(1-A_1-B_1) < 0$ 'dır. Bu durumda,

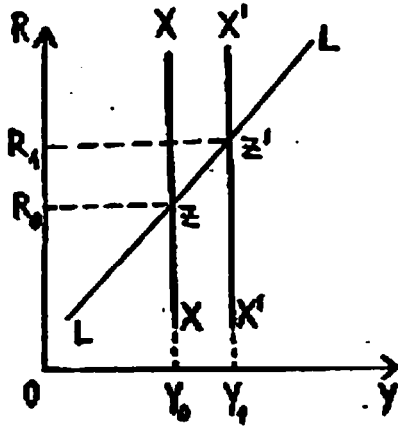
$$dY = (-1/|J|) dG - (B_1/|J|) de \quad (2.4)$$

çözümüne göre, $de = 0$ iken $dY/dG > 0$ olduğundan, MP etkili ama, $dG = de = 0$ iken $dY/dM^s = 0$ olduğundan, PP etkisizdir.

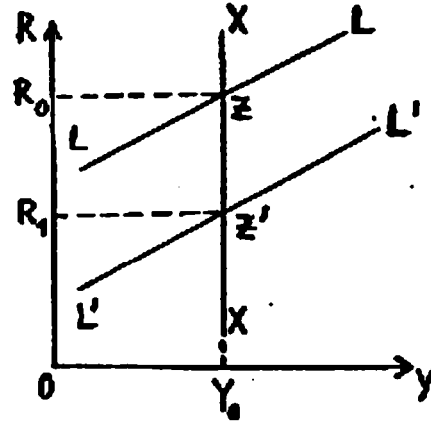
Aynı sonuca; eksenlerinde 2 içsel değişkenin (R ve Y) bulunduğu bir diyagrama, (2.1)'den elde edeceğimiz XX (mal ve hizmet piyasası denge eğrisi) ve (2.2)'den elde edeceğimiz LL'yi (para piyasası denge eğrisi) çizip tek tek politika değişikliklerinin etkilerini inceleyerek de ulaşabiliriz (Şekil 2.1 ve Şekil 2.2).

Şekil 2.1.: Sabit Kurlarda Denge

Şekil 2.2a: Maliye Politikası

Şekil 2.2b.: Para Politikası

Şekil 2.2: Politika Etkileri

Uluslararası rezervlerdeki bir artış karşısında, para piyasası dengesi, ancak gelir artırılarak para talebi yükseltirilirse korunabileceğinden, LL eğrisi pozitif eğimlidir. XX eğrisi denkleminde (2.1) R yer almadığından; başka bir deyişle, döviz kuru (e) sabitken farklı R değerleri için tek bir çıktı düzeyi bulunduğundan, XX dikey eksene koşuttur (Bak. Şekil 2.1). R ve Y dışındaki bir değişken (dışsal değişken) değişince, eğriler kayar. Örneğin G'deki bir artış, mal piyasasında talep fazlası yaratacağı için, dengenin yeniden sağlanabilmesi çıktının (Y) artmasını gerektirir: XX eğrisi, X'X' konumuna gelir (Şekil 2.2a). Böylece, MP; istihdam ve gelir üzerinde tam etkili olabilmektedir. Oysa M'deki bir artış (R sabitken), para piyasasında bir arz fazlası yaratınca, dengeye ulaşılabilmesi için Y artışı ile para talebinin artırılması LL eğrisini sağa kaydırır (L'L'), fakat sonuçta, kalıcı bir gelir artışı görülmez: Rezervler azalır, gelir eski düzeyinde kalır (Şekil 2.2b).

2.2. ESNEK KURLARDA MAKROEKONOMİK POLİTİKA ETKİLİLİĞİ

$$\begin{bmatrix} (1-A_1 - B_1) & -B_1 \\ L_1 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} dY \\ de \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} dG \\ dM^s + dR \end{bmatrix} \quad (2.5)$$

$|J| = L_1 B_1 > 0$ olacağı için, dY çözümünü

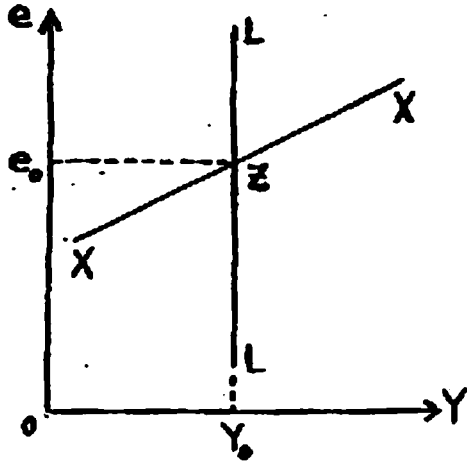
şöyle buluruz:

$$dY = (B_1 / |J|) dM^s + (B_1 / |J|) dR \quad (2.6)$$

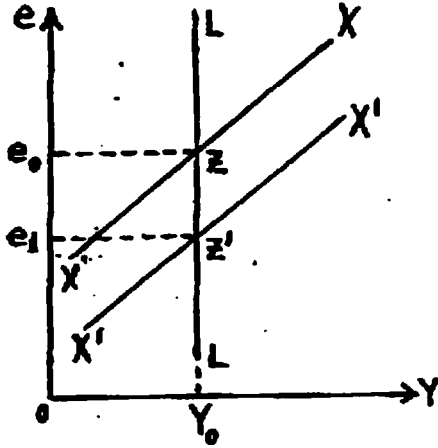
$dG = dR = 0$ ise, $dY/dM^s > 0$ gereği, PP etkilidir. $dG = dM^s = 0$ olunca, bu kez de, $dY/dR > 0$ olmaktadır. Bu 2 politika arasındaki tek fark; genişletici rezerv politikası durumunda bankaların tuttuğu «yabancı» aktifler sonuçta arttığı halde, genişletici PP durumunda «yerli» aktifler artar, şeklinde özetlenebilir (MUNDELL, 1968: 254).

Esnek döviz kurlarında, MP tamamıyla etkisizdir; çünkü $dY/dG = 0$ olduğu için, genişletici MP reel bir değişmeye (Y'de artışa) yol açmamaktadır.

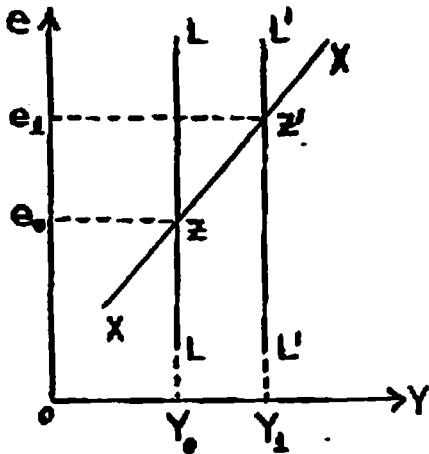
Bu karşılaştırmalı durağan inceleme de, kolaylıkla şekil yardımıyla izlenebilir (Şekil 2.3 ve Şekil 2.4).

Şekil 2.3: Esnek Kurlarda Denge

Şekil 2.4a: Maliye Politikası

Şekil 2.4b: Para Politikası
Şekil 2.4: Politika Etkileri

Döviz kuru artışı (yani yerli paranın değer yitirmesi) durumunda, mal piyasasında bir talep fazlası oluşacağından, dengenin korunabilmesi için çıktı (Y) artmalıdır: pozitif eğimli bir XX eğrisi. Fakat veri faiz haddinde, farklı döviz kuru (e) değerleri için para piyasasında denge sağlayacak tek bir gelir düzeyi (Y_0) bulunduğundan, başka bir deyişle LL denkleminde (2.2) döviz kuru yer almadığından, LL eğrisi bütünüyle diktir (Şekil 2.3).

Kamu harcamaları artışı biçimindeki genişletici bir MP , mal piyasasında talep fazlası yaratır ve e sabitken, dengenin sağlanabilmesi için Y artışı gerekir: XX sağa kayar. Fakat LL dik olduğu için, gelir artırılamaz (Şekil 2.4a). Ancak, genişletici bir PP ile M^* yükseltirirse, para piyasasında oluşan arz fazlasının emilebilmesi için Y artmalıdır: LL sağa kayar ve istihdamı artırır (Şekil 2.4b). Uluslararası rezervlerdeki bir artışın etkisi de, yine Şekil 2.4b'deki gibi olacaktır.

3. SON SÖZLER

Günümüzde artık iyice yerleşmiş bulunan «açık ekonomi makroiktisad» (open economy macroeconomics, OEM) başlığının (ma ettiği literatürün doğuşu ve gelişmesinde, bu yazıda ele aldığım F-M modelinin rolü büyük olmuştur. Yalnızca «politika etkililiği» açısından bakılırsa, bu çizgide, Egon Sohmen, Martin F. J. Prachowny, Jürg Niehans, Rüdiger Dornbusch, Ronald Findlay, Carlos A. Rodriguez, Stephen J. Turnovsky ve Horst Herberg gibi pek çok iktisatçı sayesinde oldukça yoğun tartışmalar yapılmış; OEM'nin önemli (verimli) bir eksenini, bu etkililik (effectiveness) konusu oluşturmuştur. Konunun farklı boyutlarına dikkat çekerek kimi zaman aynı sonuçlara ulaşan bu iktisatçıların yazılarını ve Türkiye benzeri ekonomilerin; KAE'ler sınıflandırmasının dışında ve farklı yön-

temlerle incelenmesi gereğini ortaya çıkartan diğer bazı yapıtları, başka iki çalışmamın konusu yapabileceği umuyorum.

Ankara, 8 Şubat 1987

KAYNAKLAR

- R. DORNBUSCH (1976): «Exchange Rate Expectations and Monetary Policy», *Journal of International Economics*, Vol. 6, s. 231-244.
- R. DORNBUSCH (1960): *Open Economy Macroeconomics*, New York, Basic Books.
- J.M. FLEMING (1962): «Domestic Financial Policies under Fixed and under Floating Exchange Rates», *IMF Staff Papers*, Vol. 9, s. 368-379.
- W. FUHRMANN (1961): «Die Theorie der kleinen offenen Volkswirtschaft und das wirtschaftspolitische Dilemma», *Aussenwirtschaft*, Bd. 36/3, s. 219-244.
- S. MORLEY (1984): *Macroeconomics*, Chicago ve d. y., The Dryden Press.
- R.A. MUNDELL (1961): «Flexible Exchange Rates and Employment Policy», *Canadian Journal of Economics and Political Science*, Vol. 27, s. 509-517.
- R.A. MUNDELL (1963): «Capital Mobility and Stabilization Policy under Fixed and Flexible Exchange Rates», *Canadian Journal of Economics and Political Science*, Vol. 29, s. 475-485.
- R.A. MUNDELL (1968): *International Economics*, New York, The Macmillan Company.
- M.F.J. PRACHOWNY (1973): «The Effectiveness of Stabilization Policy in a Small Open Economy», *Weltwirtschaftliches Archiv*, Bd. 109/2, s. 214-231.
- K. ROSE (1974): *Theorie der Aussenwirtschaft*, Münch., Verlag Franz Vahlen (5. Aufl.).

NOTLAR

- [*] Bu yazı; 1985-86 ders yılında Ank. Ünl. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat yüksek lisans programında Sayın Doç. Dr. Yahya S. Tezel'in yönettiği «seminer» çerçevesinde hazırladığım metnin belli bir bölümüne dayanmaktadır.
- [1] R.A. Mundell, çeşitli yazılarını *International Economics* (1968, New York, Macmillan) adlı kitapta toplamıştır. Benim sözünü edeceğim 2 yazı da adı geçen kitapta yer aldığından, MUNDELL (1968)'e atıfta bulunmakla yetineceğim.
- [3] e'nin, kurlar esnekken içsel olacağı açıktır. Sabit kurlar sisteminde, döviz kuru, hükümetçe belirlendiği için bir politika değişikliği olurken; esnek kurlarda, döviz kuru, döviz piyasasındaki arz ve talebe göre belirlendiğinden içseldir. Yani esnek kurlar sisteminde, ödemeler bilançosundan (S+K) çok, e içseldir (MORLEY, 1984: 533-4).
- [4] Sistemin istikrar koşullarıyla ilgili ayrıntılı anlatım için MUNDELL (1968: 241-3, 249-9)'a, şekil üzerinde politika çözümlemesinin ayrıntılı anlatımı içinse MUNDELL (1968: 243-8) veya ROSE (1974: 181-8)'e bakılabilir.
- [5] Fuhrmann ve Prachowny'e göre; uluslararası düzeyde ticaret yapılan veya yapılabilen her mal, aktif veya faktörün fiyatı bir ekonomi için dışsal olarak verilmişse, o ekonomi bir «küçük ve açık ekonomidir. (FUHRMANN, 1961: 220). Yani KAE'ler, birer fiyat alıcı (price-taker) durumundadırlar ve ihrac ya da ithal mallarının dünya fiyatlarını etkileyemezler. Ama, döviz kurunu değiştirerek, bu malların yurtiçi fiyatlarını etkileyebilirler.
- [6] Euroda için içine farklı (ulusal) paralar girmektedir ve bu, mevcut döviz kurlarının (e, belli bir yetkece saptanmıyorsa bile) süresiz olarak sabit kalmakta direktmesinin beklendiğini ve cari (spot) ve vadeli (forward) döviz kurlarının özdeş olduğunu ima etmektedir. Böylece, bütün bu karmaşık yapının spekülasyon, vadeli döviz piyasası ve döviz kuru marjı ile birlikte, var. olmadığı varsayılmaktadır. (MUNDELL, 1968: 251).
- [7]) Literatürdeki «büyük ülke» kategorisine örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya Federal Cumhuriyeti; «küçük ve açık ekonomilere» örnek olarak Avusturya, Belçika, Danimarka, Kanada ve Yeni Zelanda gösterilebilir. Fakat

Türkiye gibi MP ve PP'nin salkıdanını yitirdiği (yani MP ve PP arasındaki yakın kurumsal ilişkiler nedeniyle, MP'den bağımsız bir PP'nin uygulanamadığı) az gelişmiş ülkeler bu ikinci kategoriye girmemekte, politika etkililiği cözümlemesi KAE'ler çerçevesi içinde yapılamamaktadır.

- [8] Mundell, dikkatini istihdam üzerinde yoğunlaştırırken; atıl kaynakların, ölçüde göre sabit getirinin

ve sabit parasal ücret oranlarının bulunduğunu da varsayıyor ve bu da, yurtdışı çıktı arzının esnek, fiyat düzeyinin ise sabit olduğu anlamına geliyor. Dünya faiz haddini veya yurtdışı gelirleri etkilemeyecek kadar küçük olduğunu varsaydığı ülkede, başlangıçta, kolaylık olsun diye, sektörler arasında borçlanmanın olmadığını kabul ediyor.

- [2] Değişkenlerin üzerindeki + veya - işaretleri, o değişkenle ilgili 1. kısmi türevin işaretini göstermektedir. Örn.

$$B = B(\bar{Y}, \bar{e}) \text{ ise, } B_y = \partial B / \partial Y < 0 \text{ ve}$$

$$B_e = \partial B / \partial e > 0 \text{ demektir. Burada}$$

$B_e > 0$, Marshall-Lerner koşulunun geçerli olduğunun varsayıldığını ima etmektedir. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, C_y , marjinal tüketim eğilimidir ve $C_y > 1 > C_y > 0$ olması beklenmektedir.